

Продовольча безпека та беззбройний цивільний захист

Насильницький конфлікт, продовольча безпека та захист цивільного населення нерозривно пов'язані між собою. Ці проблеми не можна вирішити поодиноці, а спроби зробити це окремо збільшують ризики для постраждалих груп населення та знижують ефективність усіх програмних ініціатив. Інвестиції в продовольчу допомогу не мають сенсу, якщо остання не потрапляє до груп ризику. Потрібні гнучкі інструменти, такі як беззбройний цивільний захист (УСР), які можна застосувати до самої суті зв'язків між пов'язаних між собою різних видів небезпеки – фізичної, матеріальної чи іншої.

Вступ

Останній [Глобальний звіт про продовольчі кризи](#) виявив приголомшливу кількість людей, які страждають від голоду. Понад 281 мільйон людей у 59 країнах/територіях у 2023 році зіткнулися з “високими рівнями продовольчої небезпеки”. За останній рік кількість людей на межі голоду зросла майже вдвічі. Більшість цих випадків безпосередньо пов'язана з насильницькими конфліктами та відсутністю доступу до гуманітарної допомоги.

Численні способи, якими насильницькі конфлікти порушують ринкові системи та збільшують продовольчу небезпеку, добре задокументовані. Загальновизнаними причинами є порушення ланцюгів постачання, обмеження гуманітарного доступу, інфляція, скорочення виробництва або імпорту, переміщення населення та збої в банківській системі. Проте динаміка безпеки цивільного населення і порушення продовольчих систем часто залишаються поза увагою.

Фермерські консультанти (члени місцевої громади, які пройшли спеціальну підготовку) навчають інших фермерства та підвищенню безпеки в громаді. Малакаль, Південний Судан, 2023 рік. © NP

Огляд: вплив насильницьких конфліктів на продовольчу безпеку

Виробництво та ланцюги постачання продовольства

- Люди не можуть займатися сільським господарством через небезпеку перехресного вогню або боеприпасів, що не розірвалися.
- Громади не можуть отримати доступ до своїх сільськогосподарських земель через погрози насильством з боку сусідніх груп.
- Конфлікти та обмежений доступ до водних ресурсів зменшують виробництво продовольства.
- Ризики фізичного, сексуального та гендерно зумовленого насильства зростають в геометричній прогресії, а жінки, які намагаються сіяти чи збирати врожай, наражаються на підвищений ризик насильства під час цієї діяльності.
- Дороги та торгові шляхи стають небезпечними як для переміщення ресурсів, так і для людей.
- Постачальники або торговці почуваються в небезпеці, виходячи на ринки, або не бажають ризикувати під час транспортування товарів, адже можуть бути пограбовані чи стати об'єктом здирництва по дорозі.
- Гуманітарний доступ до продовольства зменшується через розбіжності між сторонами конфлікту.

Доступ до продовольства

- Люди можуть не відчувати себе в безпеці, відвідуючи ринки через велику відстань, невідале розташування, ризик нападу злочинців або учасників конфлікту.
- Громадський транспорт не працює в умовах небезпеки.
- Банки припиняють свою діяльність, оскільки співробітники не відчують себе в безпеці на робочих місцях, що обмежує доступ цивільного населення до власних фінансів.
- Члени громади можуть не відчувати себе в безпеці, приходячи до пунктів роздачі їжі, якщо такі існують, через погано організовану безпеку або суперечки з іншими громадами.

Порушення харчових ланцюгів і відсутність доступу до їжі – це ще не кінець історії, це стає замкненим колом.

- Дефіцит землі або сільськогосподарських ресурсів, наприклад, води, призводить до насильства всередині громади або між ними. Це часто спричиняє подальше переміщення населення).
- Погане управління розподілом продовольства розпалює нову або підсилює наявну напруженість між окремими особами, групами чи громадами.
- Інфляція цін на основні товари призводить до зростання злочинності.
- Обмежений доступ до продовольства змушує цивільне населення йти на ще більший ризик, коли йдеться про їхню особисту безпеку та безпеку їхніх родин.
- Зниження купівельної спроможності та дефіцит продовольства, як свідчать численні документи, в геометричній прогресії збільшують негативні способи виживання та ризики захисту, особливо для жінок і дітей.

Беззбройний цивільний захист як інструмент продовольчої безпеки

Помилково і потенційно шкідливо розуміти продовольчу безпеку як сферу діяльності, яка сама по собі може вирішити продовольчу кризу. Використання базових принципів актуалізації питань захисту та чутливості до конфлікту як інструментів зменшення ризиків після того, як вже прийнято рішення про заходи з продовольчої безпеки, є недостатнім. Ефективне розв'язання проблеми продовольчої безпеки означає надання пріоритету усуненню першопричин, а саме конфлікту, який призвів до насильства. У розпал кризи безпосередня безпека громад та окремих осіб через ланцюг постачання продовольства також має стати пріоритетом. Це не тільки підвищить ефективність прийнятих заходів, але й підтримає стійкість наявних або альтернативних механізмів постачання.

“Вддовж всього ланцюга постачання є водії вантажівок та інші люди, які не відчують себе в безпеці, виконуючи свою роботу. Тож навіть якби у нас була вся необхідна продовольча допомога, голод неможливо подолати, доки люди не відчуватимуть себе в безпеці”.

– Нік Паєтт, голова місії NP в Судані

Беззбройний цивільний захист є однією з методик, які впроваджуються в громадах, що стикнулись з цими взаємопов'язаними загрозами. Беззбройний цивільний захист – це підхід до захисту цивільного населення, що здійснюється цивільними особами заради цивільних осіб. Він перериває безпосереднє насильство, а також сприяє зміцненню місцевих механізмів миру і безпеки в довгостроковій перспективі. Беззбройний цивільний захист залежить від розбудови відносин і моделей безпеки, що ґрунтуються на прийнятті. Вони також можуть полегшити шлях для постачальників матеріальної допомоги.

Як це виглядає на практиці, залежить від умов конфлікту, а також потреб і керування самих цивільних осіб:

- В [Судані](#) та в [інших країнах](#) команди Nonviolent Peaceforce (NP) працювали з місцевими громадами, владою та іншими гуманітарними організаціями, щоб розширити доступ до постачальників матеріальної допомоги. Шляхом переговорів з громадами та налагодження стосунків NP сприяла безпечному доступу до матеріальної допомоги та її постачальників там, де інакше це було б неможливо через місцеві умови безпеки.
- У багатьох країнах жінки стикаються зі значними ризиками насильства під час посадки, збору врожаю та переїздив з місця на місце. Групи захисту громади (ГЗГ) від NP складаються з членів громади, які є прихильниками беззбройного цивільного захисту і пройшли відповідну підготовку. Серед них багато жінок, які самі стали жертвами такого насильства. ГЗГ працюють над впровадженням стратегій, спрямованих на зменшення насильства, включаючи патрулювання, захисну присутність та переговори з озброєними суб'єктами, які часто відповідальні за заподіяння шкоди. Це не лише знижує безпосередні ризики захисту для тих, хто бере участь у заходах з продовольчої безпеки, але й підвищує інклюзивність та ймовірну віддачу від цієї сільськогосподарської діяльності.

- **Команди NP** по всьому світу співпрацюють з постачальниками продовольчої допомоги та громадами, щоб зменшити ризики насильства на місцях розподілу. Використовуючи свої глибокі знання про громади, NP надає іншим гуманітарним організаціям аналіз чутливості до конфлікту та підтримує їх у покращенні комунікації з громадами перед розподілом продовольчої, грошової чи іншої допомоги. Ця діяльність дозволяє покращити планування, що зменшує ймовірність виникнення конфліктів під час проведення заходів і забезпечує створення спеціальних механізмів для вразливих груп населення. Команди NP також підтримують механізми вирішення суперечок для дескалації напруженості та конфліктів на місцях розподілу допомоги.
- Частина основної роботи NP полягає у створенні чи зміцненні груп миру у громадах, а також плануванні їхньої діяльності на випадок потенційних загроз та вирішенні суперечок. Для громад, що живуть в умовах продовольчої небезпеки, земельних суперечок та кліматичних потрясінь, є критично важливою наявність надійних механізмів вирішення потенційних конфліктів, перш ніж вони переростуть у насильство, підірвуть доступ до продовольства або заважатимуть заходам із забезпечення продовольством.

Приклад: округ Ньїроль, Південний Судан

У деяких частинах Південного Судану насильство перешкоджає людям безпечно збиратися на ринках як для того, щоб отримати доступ до їжі, так і для того, щоб підтримувати незалежні засоби до існування. В окрузі Ньїроль NP залучила молодь, місцеву владу, військовослужбовців та лідерів громад, щоб закласти основу для створення зони, вільної від зброї (ЗВЗ) у ключовому місті Ланкіен. Громадські групи доклали чимало зусиль, щоб сприяти цьому рішенню, і тепер зброя, яку носять із собою, залишається в спеціально відведених місцях під охороною поліції за межами ЗВЗ. Це дозволило збільшити обсяги торгівлі, забезпечило безпечніший доступ до ринку для всіх і підвищило продовольчу безпеку в регіоні.

Інтеграція принципів захисту під час розподілу продовольства. Мангатін, Південний Судан. Листопад 2020 року ©NP

Беззбройний цивільний захист та продовольча безпека: ключові принципи реалізації

Щоб бути ефективними й охопити тих, хто найбільше цього потребує, зобов'язання щодо захисту цивільного населення й розбудови миру мають бути інтегровані до стратегій продовольчої безпеки. Використання принципів і практик беззбройного цивільного захисту дає можливість це зробити. Ці принципи можна розглядати як набір рекомендацій для політиків, виконавців, донорів, громад та інших суб'єктів, які працюють у гуманітарному секторі та секторі розвитку й розбудови миру.

1. Керівна роль цивільних осіб та опора на сильні сторони громади

Громади найкраще знають, як захистити себе, які зміни необхідні для забезпечення їхньої безпеки, як працюють місцеві ринки та які творчі рішення можна застосувати до певних ситуацій. Гуманітарні напруження мають застосуватись під керівництвом представників громади. Проте дуже часто це не так: гуманітарні організації просто пристосовують глобальні практики до місцевого середовища.

Під час реалізації проектів потрібно враховувати час і ресурси, необхідні для впровадження підходів, орієнтованих на громаду, і забезпечувати програмну гнучкість, а не вимагати заздалегідь прописаних заходів. Рішення, які громада може запропонувати для забезпечення безпечного доступу до ринку, можуть бути дуже різними – від надання транспорту, укладення угод щодо зброї та надання захисного супроводу, до зміни часу та місць проведення ринкових днів. Ці рішення не можуть бути обмежені жорсткими рамками проекту.

2. Взаємодія з озброєними суб'єктами та вплив на них

Положення міжнародного гуманітарного права та Резолюція Ради Безпеки ООН 2417 визначають мінімальні обов'язки учасників конфлікту щодо запобігання продовольчій небезпеці, спричиненій конфліктом. Ці правові зобов'язання мають бути дотримані, а відповідальність міжнародної спільноти за порушення цих стандартів є вкрай важливою. Як зазначалося вище, присутність озброєних груп впливає на мобільність і безпеку цивільного населення, що також може спричинити й загострити продовольчу небезпеку.

Для розв'язання цих проблем взаємодія з озброєними суб'єктами на місцевому, національному та міжнародному рівнях має важливе значення для зміцнення середовища захисту. Відповідно, цивільні суб'єкти, які бажають брати участь у переговорах, повинні мати відповідну кваліфікацію та ресурси, щоб робити це відповідально і безпечно. Співпраця з озброєними суб'єктами для розуміння та впровадження [практичних заходів](#), які вони можуть вжити для запобігання та пом'якшення продовольчої небезпеки, є надзвичайно важливою.

3. Усунення програмних прогалин за допомогою підходів потрібного взаємозв'язку

Успіх програм продовольчої безпеки залежить від поєднання засобів матеріальної допомоги / підтримки життєдіяльності із програмами з захисту й розбудови миру. Суб'єкти, що займаються питаннями захисту, миру і продовольства, повинні використовувати сильні сторони один одного, щоб мінімізувати прогалини в програмах, чи то на етапі розподілу, чи то при розробці довгострокових ланцюгів постачання. За замовчуванням також не слід розподіляти продовольство, якщо є швидкі заходи, які можна вжити для підтримки ринкових систем та/або покращення їхньої функціональності. Там, де розподіл вважається найбільш доцільною проміжною методикою мінімізація ризиків захисту та забезпечення чутливості

до конфлікту повинні бути достатньо забезпечені ресурсами/пріоритетами, щоб запобігти подальшим циклам насильства та маргіналізації. Завдяки зосередженню уваги на цивільному захисті при розробці програм, проекти з продовольчої безпеки можуть бути більш економічно ефективними, контекстуально відповідними, стійкими та здатними до протидії лихам.

4. Спершу запобіжні заходи: інвестиції у захист та мир як запобіжник проти продовольчої небезпеки

Інвестиції у запобігання продовольчій небезпеці мають бути багатосторонніми та спрямованими на перспективу. Програми захисту цивільного населення можуть перервати цикли насильства і запобігти загостренню ризиків у сфері захисту, які порушують продовольчі ланцюги як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, ще до того, як вони відбудуться. У довгостроковій перспективі ми також повинні запитати себе, як виглядає стійка продовольча безпека для самих громад, і працювати над створенням і зміцненням стійкої місцевої продовольчої інфраструктури.

*1. Очолуватись
цивільними
особами та
спиратись на чинні
сильні сторони
громади*

*2. Взаємодіяти
з озброєними
суб'єктами та
впливати на
них*

*3. Усунути
програмні
прогалини за
допомогою підходів
потрійного
взаємозв'язку*

*4. Спершу запобіжні
заходи: інвестиції в
захист і мир як
запобіжник проти
продовольчої небезпеки*